

มหาวิทยาลัยศรีปทุม
SRIPATUM UNIVERSITY

วารสารศรีปทุมปริทัศน์

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ **9** ฉบับที่ **2** กรกฎาคม - ธันวาคม **2552**

Vol. **9** No. **2** July - December **2009**

SRIPATUM REVIEW

ISSN 1513 - 7287

วารสารศรีปทุมปริทัศน์

SRIPATUM REVIEW OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแก่บุคคลทั่วไป ทั้งแวดวงวิชาการและสังคม ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและการพัฒนาองค์ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ โดยจัดพิมพ์ออกเผยแพร่เป็น 2 ฉบับคือ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ออกเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ฉบับแรก เดือนมกราคม - เดือนมิถุนายน และฉบับหลังเดือนกรกฎาคม - เดือนธันวาคม ของทุกปี และฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ออกเผยแพร่ปีละ 1 ฉบับ จะออกเผยแพร่เดือนธันวาคมของทุกปี โดยจัดส่งให้ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) หน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่างๆ ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่ตอบรับการเป็นสมาชิก พร้อมชำระค่าบำรุง ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ราย 2 ปี 300 บาท (4 ฉบับ) หรือฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ราย 2 ปี 150 บาท (2 ฉบับ) ตามใบสมัครท้ายเล่ม

กองบรรณาธิการ วารสารศรีปทุมปริทัศน์ มีความยินดีรับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ (book review) บทความปริทัศน์ (review article) ที่ยังไม่เคยเผยแพร่ในเอกสารฉบับอื่นมาก่อน ผู้สนใจสามารถดูรายละเอียดได้ที่ <http://research.spu.ac.th/journal> โดยบทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะได้รับค่าตอบแทนตามที่กองบรรณาธิการกำหนด

กองบรรณาธิการ วารสารศรีปทุมปริทัศน์

สำนักวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

61 พหลโยธิน แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ : 0-2579-1111 ต่อ 1331, 1252, 1155

โทรสาร : 0-2579-1111 ต่อ 2187

E-mail : research@spu.ac.th

- กองบรรณาธิการสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตัดสินใจตีพิมพ์บทความในวารสาร
- บทความทุกเรื่องจะได้รับการตรวจสอบทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แต่ข้อความและเนื้อหาในบทความที่ตีพิมพ์ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว มิใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยศรีปทุม
- การคัดลอกอ้างอิงต้องดำเนินการตามการปฏิบัติในหมู่นักวิชาการโดยทั่วไป และสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การแทรกแซงสื่อมวลชนเพื่อผลทางการเมือง : ศึกษาเปรียบเทียบรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กับรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

MASS MEDIA INTERVENTION FOR POLITICAL ADVANTAGES: A COMPARATIVE STUDY BETWEEN THAKSIN'S
AND ABHISIT'S GOVERNMENT

เพ็ญภา จันทร์แดง

อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

E-mail: au_nidagirl@hotmail.com

บทคัดย่อ

ในช่วงรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้ปรากฏสถานการณ์หลายกรณีเกี่ยวกับพฤติกรรม การแทรกแซงสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนเพื่อสกัดกั้นมิให้ ประชาชนได้รับข่าวสารที่ถูกต้อง ครบถ้วนหรือรอบด้าน อันเนื่องมาจากการหาผลประโยชน์เพื่อการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่อำนาจทางการเมือง ระหว่างกลุ่มการเมืองหรือกลุ่มทุนกับฝ่ายตรงกันข้าม ผู้เขียนเสนอว่า ควรให้สื่อมวลชนทุกแขนงกล้าที่จะลุกมาเสนอข่าวสารความจริง และไม่ควรเสนอข่าวสารเพื่อสนับสนุนกลุ่มการเมือง หรือกลุ่มทุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง นอกจากนี้ผู้เขียนได้เสนอให้มีการจัดตั้งสภาพ สหพันธ์หรือชมรมเกี่ยวกับการต่อต้านการแทรกแซงสื่อมวลชนอย่างเป็นทางการโดยตรงเพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวสารที่เป็น ความจริงมากขึ้น และเสนอให้สื่อมวลชนร่วมกันผนึกกำลังเพื่อฝ่าวิกฤตการแทรกแซงเสรีภาพสื่อมวลชนอย่างเอาจริงเอาจังเพื่อเป็น หลักประกันในการป้องกันการแทรกแซงสื่อมวลชนจากรัฐหรือกลุ่มทุนอย่างแข็งขันต่อไป

คำสำคัญ : การแทรกแซงสื่อมวลชน ทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชน

ABSTRACT

In the periods of Thaksin's and Abhisit's Government, there were many situations which showed that mass media were interfered, especially when interfered by political parties to restrict freedom of the press to block people to get the correct information thoroughly. This was because each party or groups of entrepreneurs tried to grab the advantages that could bring them political power. The writer suggests that all mass media fields be brave to present real/true facts and not just to promote either group. In addition, the writer has proposed to the authorities to establish the formal unions or federations or clubs to oppose the mass media being interfered and to call for their rights to freedom in order to tell the truth, and asked all mass media participants to join together to seriously fight against mass media interfering committed by the government or the entrepreneurs.

KEYWORDS : Mass media intervention, Four theories of the press

บทนำ

สื่อมวลชนถือได้ว่าเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนทุกระดับและทุกอาชีพ รวมทั้งมีอิทธิพลต่อการจูงใจ โน้มน้าวในความเชื่อถือ และความรู้สึกนึกคิด รวมทั้งทัศนคติในเรื่องต่างๆ ปัจจุบันนี้การเมืองไทยของเรากำลังที่จะใช้สื่อมวลชนในการเป็นเครื่องมือหรือกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างความได้เปรียบเสียเปรียบในเกมทางการเมืองหรือเป็นการยื้อแย่งอำนาจอะไรบางอย่างอยู่ และดูเหมือนว่า หากฝ่ายไหน กลุ่มไหน มีอำนาจในการควบคุม แทรกแซงหรือเข้าถึงสื่อมวลชนมากเพียงใด ดูเหมือนว่าฝ่ายนั้นค่อนข้างจะเป็นต่อในเกมดังกล่าวแม้ว่าจะเป็นเกมที่นอกกติกาหรือมารยาทก็ตาม และสื่อมวลชนเองก็อาจจะสับสนต่อการสวมบทบาทของตนว่า จะต้องสวมบทบาทใดที่จะไปกระทบต่อคนบางกลุ่มให้น้อยที่สุดและบทบาทดังกล่าวต้องสนองต่อประโยชน์ของประชาชนผู้รับข่าวสารให้มากที่สุด ซึ่งดูจะเป็นเรื่องยากของบทบาทสื่อมวลชนทุกวันนี้ ผู้เขียนจึงมีความสนใจในประเด็นของการแทรกแซงเสรีภาพของสื่อมวลชนที่ไม่สามารถทำหน้าที่ที่เป็นไปตามอุดมการณ์ได้ อันเนื่องมาจากเหตุที่ต้องมีนำเสนอบทบาทที่เป็นไปตามกลไกของระบบทุนนิยมหรือการครอบงำจากองค์กรใดองค์กรหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรที่เรียกว่า "รัฐ" ซึ่งถ้าหากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไป ก็จะเป็นสิ่งที่น่าอันตรายอย่างยิ่งสำหรับประชาชนผู้บริโภคสื่อที่ต้องได้รับข่าวสารที่อาจคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงหรือข่าวสารที่บางองค์กรหรือบางกลุ่มต้องการ

ที่จะให้เป็นไปเช่นนั้น

ในบทความนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการแทรกแซงสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อผลทางการเมืองระหว่างยุครัฐบาล 2 ยุค นั่นคือรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร (พ.ศ. 2544-2548, 2548-2549) และรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (พ.ศ. 2551-2552) ว่ารัฐบาลใน 2 ยุค ดังกล่าวนั้นมีการแทรกแซงเสรีภาพสื่อมวลชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งมีกลยุทธ์หรือกลวิธีใดเพื่อที่จะใช้สื่อมวลชนในเสนอข่าวเพื่อการสนับสนุนฝ่ายของตนเอง และพยายามที่จะกดดันสื่อมวลชนให้เสนอข่าวเพื่อโจมตีฝ่ายตรงกันข้ามเพื่อผลทางการเมืองของทั้ง 2 ฝ่ายซึ่งกันและกัน

ความหมายของสื่อมวลชน

ณรงค์ เพชรประเสริฐ (2546: 11-12) กล่าวว่า สื่อ (Media) หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลเหนือชีวิตและจิตใจของคนยุคโลกาภิวัตน์ แต่คนโดยทั่วไปก็ไม่ค่อยตระหนักรู้ว่า "สื่อ" มีอิทธิพลเหนือตนเองอย่างไร เพราะคนรับสื่อส่วนใหญ่มีแต่รับรู้จากสื่อ แต่ไม่เคยทำความเข้าใจ วิเคราะห์และกลั่นกรอง "สื่อ" และสิ่งที่รับจากสื่อ ณรงค์ เพชรประเสริฐ ได้วิเคราะห์ภาพ "องค์รวม" ของสื่อ ในมิติทางเศรษฐศาสตร์ การเมือง นอกจากนี้เขายังกล่าวเพิ่มเติมว่า สื่อ หมายถึง องค์กรและสถาบันที่ประกอบด้วยเจ้าของหรือผู้กุมปัจจัยการผลิตสื่อ วัตถุประสงค์สื่อ อุปกรณ์กลไก และกระบวนการของการผลิตสื่อคนทำงานสื่อ

ผลผลิตของสื่อที่เรียกว่า สาร และประชาชนผู้รับสื่อ ในความหมายนี้ "สื่อ" คือ ผลิตผลขององค์ประกอบต่างๆ ตามที่กล่าวมา ถ้าขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปก็จะเป็นขาดความสมบูรณ์ของสื่อ

ส่วนคำว่า มวลชน (Mass) ในความหมายของจิตลักษณะแสงอุไร (2548 : 148) ที่ได้กล่าวไว้ว่า มวลชน เป็นคำที่บ่งบอกถึงตัวแทนชีวิตสมัยใหม่ที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นสังคมมวลชน (Mass Society) การผลิตเพื่อมวลชน (Mass Production) การขนส่งมวลชน (Mass Transportation) และการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) Mass จะเป็นคำที่ใช้สำหรับคนเป็นจำนวนมาก

การสื่อสารมวลชนจึงหมายถึง หน่วย (Agencies) ในการสื่อสารด้วยการพิมพ์ หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งทำให้การกระจายข่าวสารไปสู่ผู้รับจำนวนมากในที่ต่างๆ ที่ห่างไกล เป็นไปได้อย่างรวดเร็วด้วยระบบการทำงานที่ซับซ้อน ดังนั้น การสื่อสารมวลชนเป็นคำที่มีความหมายกว้างๆ ไม่เฉพาะเจาะจง และมุ่งไปยังคนส่วนใหญ่

ถือได้ว่าสื่อมวลชนนั้นมีบทบาทอันสำคัญยิ่งในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปสู่สาธารณชน ทั้งยังมีอิทธิพลต่อการรับรู้ และสร้างความเชื่อแก่ผู้รับข่าวสาร นอกจากนี้ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2534: 48-49) ยังเสนอความคิดเห็นว่า ในปัจจุบัน ในประเทศที่มีระบอบการเมืองการปกครองเสรีประชาธิปไตย อย่างแท้จริง จะตระหนักในความสำคัญในอิทธิพลที่เป็นของ ปวงชน การยอมรับอำนาจของปวงชนจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของ ความสำคัญในกระบวนการสื่อสารด้วยการยอมรับอิทธิพลของ ประชาชนในฐานะผู้รับสารแต่เดิมเหนือรัฐบาลที่อยู่ในฐานะ ผู้ส่งสารโดยให้ประชาชนเป็นแก่นหรือศูนย์กลางของการสื่อสาร (อยู่ในฐานะเป็นผู้กระทำ) และเน้นถึงความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ที่มาจากการคาดหวังและความต้องการของประชาชนเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการการยอมรับจากประชาชนซึ่งเป็น รากฐานของความชอบธรรมในการปกครอง

ทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชน (Normative Theories of Media Performance)

ลักษณะทั่วไปของทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชนจะเกี่ยวข้องกับเรื่องการควบคุม (Control) การปกป้อง (Regulation) กระบวนการ

ทำงานของสื่อมวลชน โดยอาศัยกลไกแบบต่างๆ เช่น กฎหมาย จรรยาบรรณวิชาชีพ องค์การของผู้รับสาร ฯลฯ ทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชนนั้นมีความผูกพันโยงใยกับสภาพสังคมที่มีอยู่ แนวคิดของทฤษฎีบรรทัดฐานจะเป็นส่วนผสมที่สำคัญในยามที่จะมีการพิจารณาออกกฎหมายเกี่ยวกับสื่อ นโยบายการใช้สื่อหรือ การร่างจรรยาบรรณของสื่อ และเนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่าสังคมแต่ละสังคมที่มีปรัชญาระบอบการเมือง ความเชื่อเกี่ยวกับมนุษย์ และสังคมแตกต่างกัน ดังนั้นการกำหนดทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อ ในสังคม แต่ละยุคสมัยย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะของสังคม ทำให้ในปี 1965 Siebert, F.S Peterson, T.B. & Schramm, W. ได้ทำการประมวลทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชนที่มีอยู่อย่าง กระจัดกระจาย และจัดระบบตามลำดับเวลาที่เกิดขึ้นของทฤษฎี ในหนังสือที่มีชื่อว่า "Four Theories of the Press" ซึ่งทฤษฎีนี้ได้ อธิบายถึงบทบาทและสถานภาพของสื่อมวลชนในระบอบการเมือง แบบต่างๆ และมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (Siebert, F.S. Peterson, T.B. & Schramm, W. ,1956 อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2547: 132-138, สุดารัตน์ ดิษฐวรธนะ จันทราวัดมนากุล, 2552: 39-44; มัลลิกา ผลอนันต์, 2552: 1; นรินทร์ นำเจริญ, 2552: 1)

1. ทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory) ทฤษฎีนี้ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ Thomas Hobbes ที่กล่าวว่า มนุษย์ในสภาพธรรมชาติ (State of Nature) นั้นเป็นสัตว์ที่เห็นแก่ตัวและกลัวตาย ทำให้เกิดสัญญาประชาคม (Social Contract) เพื่อลดความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์ก็มีเหตุผล จึงได้มอบอำนาจให้คนใดคนหนึ่งมาคอยดูแลความสงบในสังคม คนผู้นั้นต้องมีอำนาจเด็ดขาดเพียงผู้เดียว แนวคิดนี้มองว่า ประชาชนได้เลือกรัฐบาลให้เป็นตัวแทนของประชาชนแล้ว ดังนั้น จึงรัฐมีสิทธิเต็มที่ในการควบคุมดูแลสื่อมวลชน และสื่อมวลชนเองต้องทำหน้าที่ตอบสนอง ความต้องการของรัฐซึ่งเป็นไปตาม สัญญาประชาคมที่ประชาชนในรัฐได้ร่วมกันตกลงกันไว้แล้ว

ทฤษฎีนี้พบมากในประเทศตะวันตกช่วงศตวรรษที่ 16-17 ปัจจุบันยังมีให้เห็นอยู่ในบางประเทศ สื่อมวลชนไม่ว่าของ รัฐบาลหรือเอกชนจะอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล ซึ่งมี ข้อจำกัดในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล การควบคุมสื่อมวลชนทำได้ หลายแบบ เช่น การเซ็นเซอร์ (Censorship) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้มีอำนาจจะใช้สื่อมวลชนเป็นพาหนะนำสาร ข้อมูลเพื่อการครอบงำ สังคม และเพื่อครอบครองอำนาจ โดยกล่าวว่า หนังสือพิมพ์ต้อง

ไม่มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ทำลายรัฐบาล สื่อมวลชนจะต้องถูกตรวจสอบ (Censorship) โดยเจ้าหน้าที่รัฐ

2. ทฤษฎีการเรียกร้องอิสระเสรีภาพ (Libertarian Theory) หรืออิสรภาพนิยม (Libertarianism) หลังจากยุคสมัย

ภูมิปัญญา (Enlightenment) ที่เน้นหลักการเรื่องมนุษยรัฐจักใช้เหตุผลและเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน (Theories of Rationalism & of Natural Right) ก็เกิดทฤษฎีเรื่องเสรีภาพของสื่อมวลชนขึ้นมาต่อต้านทฤษฎีอำนาจนิยมที่มีอยู่ก่อน แนวคิดนี้เกิดจากแรงกดดันที่ต้องการจะให้หลุดพ้นจากการครอบงำทางการเมือง โดยอ้างถึงสิทธิมนุษยชนเป็นความชอบธรรม เช่น เสรีภาพของหนังสือพิมพ์มิใช่เพียงเครื่องมือของการแสดงออกของบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องแสวงหาสังคมเป็นตลาดเสรีของความคิดอ่านของประชาชน (Free Market of Ideas) แต่แนวคิดนี้ก็ยังมีจุดอ่อนตรงที่ขอบเขตของเสรีภาพควรจะมีอยู่เท่าใด ถ้ามีเสรีภาพเกินขอบเขตไปถึงความมีอภิสิทธิ์ (Privileged Function) ซึ่งกลายเป็นอำนาจที่เหนือกว่าบุคคลธรรมดา ทฤษฎีอิสรภาพนิยม (Libertarian) นี้ได้ปรากฏชัดเจนในพื้นที่ทวีปอเมริกาเหนือและประเทศแถบยุโรปที่เน้นการให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชน โดยเฉพาะเสรีภาพจากการควบคุมของรัฐบาล นั่นก็แสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนต้องมีเสรีภาพเพื่อนำเสนอความจริงต่อสังคม เป็นเสรีภาพที่ไม่มีขีดจำกัด โดยยึดหลักการที่ว่า มนุษย์ต้องมีเสรีภาพ อำนาจอธิปไตยต้องเป็นของปวงชน มีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่เจตนากรรมของปวงชน รัฐบาลเป็นเพียงตัวแทนซึ่งพลเมืองมอบอำนาจให้เพียงเท่านั้น จากหลักการดังกล่าวมีนัยยะว่า สื่อมวลชนควรจะมีเอกชนเป็นเจ้าของ และสื่อมวลชนต้องทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลไปพร้อมกับการทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการอย่างอื่น ๆ สังคม

3. ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility)

ทฤษฎีนี้พบเห็นได้ชัดเจนในประเทศสหรัฐอเมริกา ต้องการเน้นเรื่องของขวัญ กำลังใจในการทำงาน และความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อมวลชนและนักสื่อสารมวลชน จริยธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน ซึ่งในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมนั้นได้เกิดสภาพอันไม่น่าพึงประสงค์อันเกิดจากเสรีภาพที่มากเกินไปของสื่อ 3 ประการ คือ การให้เสรีภาพในทางที่ผิด การกระจุกตัวของสื่อมวลชน และความไม่รับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ยังเป็นผลพวงที่เกิดจากการนำเอาทฤษฎีอิสรภาพนิยมมาใช้ รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนำมาสู่การทบทวนครั้งใหม่

หากคนทุกคนมีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นในตลาดเสรีทางความคิด รวมทั้งสื่อมวลชนเองก็มีเสรีภาพดังกล่าวอย่างเต็มที่ แต่หากว่าสื่อมวลชนไม่ได้พัฒนาความรับผิดชอบให้เติบโตมาพร้อมๆ กับเสรีภาพ แล้วใครจะเป็นผู้ตรวจสอบและควบคุมดูแลสื่อมวลชนได้ ดังนั้น แนวคิดดังกล่าวต้องการที่จะให้สื่อมวลชนต้องได้รับการควบคุม แต่ต้องไม่ใช่การควบคุมโดยรัฐบาล เพราะสื่อจะขาดเสรีภาพในการตรวจสอบรัฐ จึงทำให้เกิดแนวคิดในเรื่องกระบวนการตรวจสอบกันเอง ซึ่งสื่อมวลชนตามทฤษฎีนี้ต้องมีเสรีภาพ แต่เป็นเสรีภาพอย่างมีขอบเขต โดยขอบเขตของเสรีภาพของสื่อมวลชนก็คือจริยธรรมของสื่อมวลชนเอง โดยมีสมาคมวิชาชีพกำกับดูแลเพื่อให้สื่อมวลชนใช้เสรีภาพอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม จะเห็นได้ว่า แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่เรียกร้องความยุติธรรมของ 2 แนวคิดแรก ที่ว่าสื่อมวลชนต้องมีเสรีภาพตามแนวคิดอิสรภาพนิยม แต่ขณะเดียวกันก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่กันไปด้วย ทำให้เกิดบทสรุปในการกำหนดบทบาทของสื่อมวลชนไปพร้อมๆ กับกำหนดหน้าที่ของประชาชนด้วย ดังนี้

1. ต้องมีการพัฒนาสาธารณชน ในการเข้าไปจัดการการบริหารการเสนอข่าวเพื่อให้สื่อมวลชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย
2. ต้องมีการพัฒนาตัวสื่อมวลชนให้มีคุณภาพ คุณธรรม

4. ทฤษฎีโซเวียตอำนาจเบ็ดเสร็จ (Soviet Totalitarian Theory)

ในขณะที่ซีกโลกส่วนเสี้ยวหนึ่งกำลังมีการใช้ทฤษฎีอำนาจนิยมในการกำหนดมาตรฐานให้แก่สื่อมวลชนในบางซีกโลก มีบางประเทศได้เปลี่ยนแปลงการปกครองไปเป็นระบบสังคมนิยม และได้นำเอาทฤษฎีโซเวียตอำนาจเบ็ดเสร็จ (Soviet-Totalitarian Theory) มาใช้เป็นบรรทัดฐาน แนวคิดของทฤษฎีนี้กล่าวถึงระบบการสื่อสารมวลชนที่อยู่ใต้การบังคับควบคุมของพรรคและรัฐบาลอย่างชัดเจน หน้าที่หลักคือ ถ่ายทอดนโยบายของพรรคและทฤษฎีคอมมิวนิสต์ให้มวลชนรับรู้ รณรงค์เพื่อสนับสนุนพรรคและรัฐบาล นอกจากนี้ชนชั้นนายทุนได้ใช้ผลผลิตส่วนเกินของชนชั้นกรรมมาชีพเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตัวเองมากเกินไป ทำให้สังคมเต็มไปด้วยความกดขี่และความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ทำให้บทบาทของสื่อมวลชน ตามทฤษฎีนี้ต้องทำไปเพื่อสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์และชนชั้นนายทุน และหน้าที่เบื้องต้นของสื่อมวลชนคือการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ความสำเร็จและการดำรงอยู่ของระบบ

การปกครองแบบสังคมนิยม และสื่อมวลชนต้องเป็นกลไกหนึ่งของรัฐที่ต้องถูกควบคุมทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ไม่มีสิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลสังคมนิยมได้ จากแรงกดดันหลายอย่างที่เกิดขึ้นทำให้ชนชั้นแรงงานเริ่มที่จะสร้างฐานคิดที่ว่า คนในสังคมต้องมีความเท่าเทียมกัน แต่จะเป็นเช่นนั้นได้ ชนชั้นกรรมาชีพต้องปฏิวัติยึดอำนาจจากชนชั้นนายทุน

ในที่นี้ผู้เขียนได้เปรียบเทียบแนวทางการแทรกแซงสื่อมวลชนของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรและรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ โดยการใช้ทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชน (Four Theories of the Press) ของ Siebert, F.S Peterson, T.B. & Schramm, W (1956) ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่ออธิบายสถานภาพของสื่อมวลชนที่เกิดขึ้นในยุครัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะได้เด่นชัดพอสมควร นอกจากนี้ทำให้สามารถมองเห็นบทบาทและสถานภาพของสื่อมวลชนในสถานการณ์ต่างๆ โดยจะขอยกตัวอย่างการแทรกแซงเสรีภาพสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้ง 2 ยุคดังนี้

ตัวอย่างการแทรกแซงสื่อมวลชนในยุครัฐบาล

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร (พ.ศ.2544-2548, 2548-2549)

จากรายงานประจำปี 2547 ขององค์กรที่เรียกตัวเองว่า "ผู้สื่อข่าวไร้พรมแดน" หรือ Reporters Without Borders ซึ่งเป็นการประมวลภาพรวมของสื่อมวลชนทั่วโลก โดยได้นำเสนอว่าสื่อมวลชนในประเทศไทยอ่อนแอลงเนื่องแรงกดดันทางเศรษฐกิจและการแทรกแซงโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากนักการเมือง ซึ่งเริ่มต้นด้วยนายกรัฐมนตรีเข้าไปควบคุมสื่อมวลชนจำนวนมาก ทั้งโดยตรง และโดยอ้อมและทำให้นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) ได้รับการตั้งฉายาว่า "เบอร์ลุสโคนีแห่งเอเชีย" (Asian Berlusconi) อันมาจากชื่อของซิลวีโอ เบอิร์ลุสโคนี นายกรัฐมนตรีของประเทศอิตาลี ที่ได้มีพฤติกรรมแทรกแซงสื่อมวลชนหลากหลายรูปแบบ เช่น การที่เบอร์ลุสโคนีสั่งการไม่ให้สถานีโทรทัศน์และวิทยุเผยแพร่หรือถ่ายทอดข่าวการจับชาวอิตาลีเป็นตัวประกันในอิรัก โดยอ้างว่า รายงานข่าวบางชิ้นเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของตัวประกัน นอกจากนี้เบอร์ลุสโคนีก็ได้เข้าไปมีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจด้านการสื่อสารของประเทศซึ่งคล้ายคลึงกับกรณีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีของไทย

สำหรับตัวอย่างการแทรกแซงเสรีภาพสื่อมวลชนของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร (พ.ศ.2544-2549, 2548-2549) ที่เห็นได้ชัดเจนนกมีตัวอย่างให้เห็นดังต่อไปนี้ เช่น (ประชาชาติธุรกิจ, 2547: 8, เทียบวาทาสา, 2552: 1)

1. กรณีที่กรมประชาสัมพันธ์ได้มีการสั่งห้ามมิให้นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ผู้ดำเนินการ "รายการเหรียญสองด้าน" และ "ตามหาแก่นธรรม" ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ดำเนินการต่อไป โดยอ้างว่าไม่มีใบอนุญาตเป็นผู้ประกาศ และสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ได้ปรับผังรายการ โดยมีการถอดรายการ "ขอคิดด้วยคน" และ "ลานบ้านลานเมือง" รวมทั้งตัดรายการ "เพื่อบ้าน เพื่อเมือง" ออกจากสถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท. เอฟเอ็ม ความถี่ 97.5 เมกะเฮิร์ต

2. กรณีที่หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ถูกคุกคามทางอ้อมจากกลุ่มอำนาจในหลายรูปแบบ โดยเฉพาะการบีบบังคับให้โรงพิมพ์ที่เคยรับพิมพ์ให้หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์บอกลีกส์สัญญา จนทำให้หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ต้องเปลี่ยนโรงพิมพ์ใหม่

3. กรณีการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินของผู้ที่ทำงานในวงการสื่อมวลชนหลายคน โดยเฉพาะผู้บริหารเครือเดอะเนชั่น โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.)

4. กรณีคณะกรรมการ บริษัท โฟสต์ พับลิชซิง จำกัด (มหาชน) มีมติประกาศปรับเปลี่ยนตำแหน่ง โดยให้นายวิระ ประทีปชัยกูร อดีตนายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และบรรณาธิการหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ให้พ้นจากตำแหน่งบรรณาธิการหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์

5. กรณีเครือญาติของ นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ แกนนำรัฐบาลในยุคนั้นได้เข้าไปซื้อหุ้นของบริษัทสื่อในเครือเนชั่นกว่า 10% จนกลายเป็นผู้ถือหุ้นในลำดับที่สาม และเป็นที่หัวเกรงกันว่าจะมีผลกระทบต่อความเป็นอิสระของหนังสือพิมพ์ดังกล่าว

6. การที่หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์เสนอข่าวถึงข้อยืนยันของผู้เชี่ยวชาญจากสหรัฐอเมริกาที่ว่า "รันเวย์ของสนามบินสุวรรณภูมิร้าว" ฉบับวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2548 จนเป็นข่าวโด่งดังไปทั่วโลก และข่าวนี้ส่งผลให้กระทรวงคมนาคมยื่นฟ้องหมิ่นประมาท หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์และเรียกค่าเสียหายหนึ่งพันล้านบาท ผลจากการฟ้องร้องครั้งนี้ ส่งผลให้ทางหนังสือพิมพ์กดดันให้นายเสริมสุข กษิติประดิษฐ์ และนายขจิวีล เทพวัลย์ บรรณาธิการข่าว รับผิดชอบโดยการลาออกจากงาน

ตัวอย่างการแทรกแซงสื่อมวลชนในยุครัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (พ.ศ. 2551-2552)

ในยุคของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้พบสถานการณ์หลายอย่างเกี่ยวกับการแทรกแซงเสรีภาพสื่อมวลชน ซึ่งค่อนข้างได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากนานาประเทศและองค์กรสื่อหลายประเทศดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมองว่า ในปัจจุบันนี้สถานการณ์การแทรกแซงสื่อมวลชนของไทยก็ยังมีได้ลดทอนหรือเบาบางลง เพียงแต่วิธีการอาจจะปรับเปลี่ยนไปก็เพียงเท่านั้น และบางครั้งก็อาจจะแยบยลและลุ่มลึกกว่าในยุครัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรด้วยซ้ำไป จากที่ผ่านมาจะพบว่า รัฐบาลชุดนี้พยายามที่จะกล่าวอ้างตลอดว่า มิเคยมีพฤติกรรมของการแทรกแซงสื่อมวลชนเหมือนดังรัฐบาลพ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร แต่สิ่งที่ปรากฏขึ้นได้กลายเป็นข้อครหาของสังคมค่อนข้างมากเกี่ยวกับประเด็น การแทรกแซงเสรีภาพสื่อมวลชนของรัฐบาลชุดนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่น่ายสะทิสย์ วงศ์หนองเตย รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่กำกับดูแลสื่อสารมวลชนของรัฐ อันได้แก่ กรมประชาสัมพันธ์และองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย หรือ อสมท. ฯลฯ ที่ได้มีการขอไฟล์เสียงของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ได้ให้สัมภาษณ์สดผ่านรายการเอ็กคูลูซีฟ สถานีวิทยุ 100.5 เอฟเอ็ม อสมท.ของนายจอม เพชรประดับ โดยขณะที่ยังดำเนินรายการไม่จบ ยิ่งไปกว่านั้นก่อนหน้านี้ นายสาทิตย์ วงศ์หนองเตยได้เคยสั่งย้ายผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ ช่อง 11 หรือ เอ็นบีที ของกรมประชาสัมพันธ์ ด้วยเหตุที่สัญญาณการถ่ายทอดรายการของนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะในเช้าวันอาทิตย์ซึ่งไม่ค่อยมีคนฟังนอกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ทำให้ต้องมีการปลดผู้อำนวยการสถานีฯ ในฐานะควบคุมดูแลสถานีไม่ได้ ทำให้สัญญาณขาดหาย (ชำนานู จันทรเรือง, 2552:1)

นอกจากนี้กรณีที่รัฐบาลได้จัดรายการ "เชื่อมั่นประเทศไทยกับนายกฯอภิสิทธิ์" ทางสถานีโทรทัศน์เอ็นบีทีทุกวันเสาร์เวลา 9.00-10.00 น โดยให้นายสาทิตย์ วงศ์หนองเตย รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้วางรูปแบบของรายการ รวมถึงเนื้อหาสาระในการสื่อสารและชี้แจงต่อประชาชนถึงการทำงานของรัฐบาลเป็นระยะ ซึ่งรูปแบบรายการดังกล่าวดูเหมือนว่าจะเป็นการใช้สื่อมวลชนเพื่อที่จะเป็นสื่อกลางในการสนับสนุนรัฐบาลและพยายามโจมตีฝ่ายตรงกันข้ามของรัฐบาลก็เพียงเท่านั้น จึงมีคำถามตามมาว่า แนวทางที่รัฐบาลกำลังใช้ในการจัดรายการโทรทัศน์นั้น

จะมีความคล้ายคลึงกับพฤติกรรมการแทรกแซงสื่อมวลชนของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรเคยใช้ในช่วงที่เป็นนายกรัฐมนตรีอยู่หรือไม่ โดย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ใช้สื่อของรัฐโฆษณาชวนเชื่อผลงานของรัฐบาลโดยการเปิดรายการ "นายกฯทักษิณพบประชาชน" และตั้งศูนย์บริการข้อมูลกลางของรัฐบาลเพื่อตอบโต้ต่อกระแสวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ขณะที่รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้จัดรายการ "เชื่อมั่นประเทศไทยกับนายกฯอภิสิทธิ์" ดูจะเป็นการลอกเลียนแบบ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรอย่างไม่มีผิดเพี้ยน และที่สำคัญรูปแบบการจัดรายการออกจะดูขัดกับเจตนารมณ์ที่รัฐบาลเคยประกาศไว้กับสาธารณชนว่า รายการดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสงบเน้นข้อเท็จจริง เปิดเผย อธิบายเรื่องราวต่างๆ ด้วยเหตุผล มีลักษณะรับผิดชอบต่อการกระทำทุกอย่างทางการเมืองโดยรัฐบาล ไม่โจมตีไม่ได้ตอบทางการเมือง ไม่สร้างเงื่อนไขให้อีกฝ่ายนำไปใช้ในการโต้ตอบทางการเมืองซึ่งดูจะเป็นข้ออ้างที่สังคมส่วนใหญ่ยังยอมรับและเชื่อถือไม่ได้

จะเห็นได้ว่า รัฐบาลกำลังที่จะใช้สื่อของรัฐ นั่นคือ กรมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างพื้นที่ในการนำเสนอข่าวสารเพื่อประโยชน์ทางการเมืองมากกว่าผลประโยชน์ของส่วนรวมเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้รัฐบาลได้มีการขยายการนำเสนอข่าวสารเพื่อสร้างความชอบธรรมโดยผ่านทางสื่อโทรทัศน์ในรูปแบบการแถลงข่าวผ่านโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย (ชาม เขื่อสถาปนศิริ, 2552: 1) อันเป็นพฤติกรรมที่ประชาชนค่อนข้างจะชินตาและคุ้นเคยและอาจมองไม่ออกว่า พฤติกรรมดังกล่าวข้างต้นก็คือ การครอบงำสื่อมวลชนของรัฐบาลที่แยบยลที่สุด นั่นก็แสดงให้เห็นว่าในทางปฏิบัติรัฐได้ใช้อำนาจทางการเมืองเข้าควบคุมสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์โดยตรง ทั้งนี้เพราะในทางนิตินัยมีพื้นฐานว่า คลื่นวิทยุเป็นทรัพยากรสาธารณะสมบัติอันมีอยู่จำกัด รัฐจึงอ้างสิทธิ์ในการเข้าดำเนินการสื่อมวลชนประเภทนี้ และไม่อนุญาตให้เอกชนเข้าดำเนินการโดยตรง (ยกเว้นสถานีวิทยุโทรทัศน์ PTV ในอดีต) และรัฐบาลได้กำหนดให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้กำกับดูแลโดยอาศัยหลักโครงสร้างกรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย (Legal Ownership) เป็นกลไกควบคุมระดับนโยบาย (Allocative Control) ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญที่ทำให้อำนาจทางการเมืองเข้าแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชนได้ง่าย (ฤกษ์ ทองเลิศ, 2540: 14-15)

บรรทัดฐานของสื่อมวลชนในยุครัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรและรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

จากการบริหารงานของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีภายใต้รัฐบาลพรรคไทยรักไทย ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากเกี่ยวกับการแทรกแซงสื่อในขณะนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแทรกแซงสื่อสมัยรัฐบาล "ทักษิณ 2" (2548-2549) เช่น การขู่ฆ่าบุคคลากรด้านสื่อเพื่อให้เลิกวิจารณ์รัฐบาล หรือการพุดจาด้วยถ้อยคำที่รุนแรงเมื่อมีนักข่าวสัมภาษณ์ถึงปัญหาความไม่สงบภาคใต้ แต่ความจริงที่ปรากฏในขณะนี้ ประเด็นเรื่องของการแทรกแซงเสรีภาพสื่อมวลชนก็ยังคงมีอยู่ในรัฐบาลยุคปัจจุบัน (รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) แม้ว่ารัฐบาลชุดนี้จะกล่าวอ้างมาโดยตลอดว่า "รัฐบาลนี้ไม่เคยแทรกแซงสื่อ ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ไม่เคยมีพฤติกรรมเข้าควบคุมสื่อ" แต่ภาพที่เกิดขึ้นก็ได้พบพฤติกรรมแทรกแซงสื่อมวลชนของรัฐบาลโดยเฉพาะการปิดกั้นการนำเสนอข่าวที่มีความคิดเห็นไม่ตรงหรือมีการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล หรือกรณีการสั่งปิดเว็บไซต์ฝ่ายประชาธิปไตยมากกว่า 70 เว็บไซต์ พร้อมทั้งสั่งปิดและยึดสถานีวิทยุฝ่ายประชาธิปไตยเป็นจำนวนมากมาย

ตัวอย่างที่ยกมานี้จะเห็นได้ว่า รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ก็ยังมีพฤติกรรมแทรกแซงสื่อมวลชนอยู่อย่างเนืองๆ แต่อาจจะเปลี่ยนวิธีการที่ใช้ในการแทรกแซงก็เพียงเท่านั้น หากแต่สิ่งที่ปรากฏเหมือนกันเกี่ยวกับการแทรกแซงสื่อมวลชนก็คือ "ใช้สื่อเพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมืองหากฝ่ายของตนได้ครอบครองสื่อ นั่นได้" หากจะวิเคราะห์ตามทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory) และทฤษฎีการเรียกร้องอิสรภาพ (Libertarian Theory) ก็พบว่า รัฐบาลผู้กุมอำนาจทางการเมืองไทยกำลังที่จะใช้สื่อมวลชนเป็นพาหนะนำสารและข้อมูลเพื่อการครอบงำสังคม และเพื่อครอบครองอำนาจ ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ที่ว่า "สื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจอันได้ผลชะงัด ผู้ใดครอบครองสื่อ ผู้นั้นจะเป็นเจ้าของอำนาจ" (โอเคเนชั่น, 2552: 1) นั่นก็แสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนยังไม่มีเสรีภาพที่จะนำเสนอความจริงต่อสังคม เสรีภาพที่แท้จริงของสื่อมวลชนยังมีขีดจำกัดอยู่ จุดศูนย์กลางของอำนาจยังอยู่ที่เจตนารมณ์ของรัฐบาลมิใช่เจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริง แม้ประเทศไทยจะมีการปกครองการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่เน้นในเรื่องของสิทธิเสรีภาพ และประเด็นเรื่องสิทธิเสรีภาพ

ในสังคมไทยได้มีการต่อสู้และมีการเปลี่ยนแปลงนิยามมาหลายยุคหลายสมัย แต่รากเหง้าของความเชื่อดั้งเดิมที่ว่า สิทธิคือ "อำนาจของผู้เป็นใหญ่" ก็ยังสืบทอดอยู่ในวิถีวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างรัฐและประชาชน จะเห็นได้ว่า ในประวัติศาสตร์การเมืองและสังคมยุคใหม่ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ ได้รับรองเรื่องสิทธิและเสรีภาพไว้มากบ้างน้อยบ้าง ซึ่งรวมถึงสิทธิและเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา ถึงกระนั้นสภาพการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพทางเศรษฐกิจ และการเมืองก็ยังคงดำรงอยู่ในหลายรูปแบบ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2544: 319) โดยเฉพาะในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (2550) ก็ได้ให้ความสำคัญต่อการแสดงออกซึ่งหน้าที่ของสื่อมวลชนได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะมาตรา 46 ซึ่งบัญญัติว่า

"พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ และมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพและความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพ"

จากบทบัญญัติของกฎหมายรัฐธรรมนูญในมาตรา 46 ข้างต้น นั่นก็หมายความว่าสื่อมวลชนหรือผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับสื่อทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่นใดก็ตามสามารถที่จะนำเสนอข่าวสารต่างๆ รวมทั้งเป็นสื่อกลาง ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชนได้โดยเสรี แต่ต้องไม่กระทบต่อหลักกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี อันรวมถึงการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ หรือสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่นๆ และที่สำคัญจะต้องไม่อยู่ภายใต้การควบคุมใดๆ ของหน่วยราชการ ทั้งรัฐและรัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นๆ จะเห็นได้ว่า ประเด็นที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของการเสนอข่าวสารในปัจจุบันยังคงสวนทางกับความเป็นจริงในทางปฏิบัติ สื่อมวลชนเคยระมัดระวังตัวอย่างไร ในทางการกรอกรข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงก็ยังคงระมัดระวังอย่างเคร่งครัด จนไม่อาจเสนอข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาได้ นั่นก็หมายความว่าในปัจจุบันสื่อมวลชนก็ยังไม่มีความเสรีภาพที่เพียงพอในการเสนอข่าวไปยังประชาชนได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน อันเนื่องมาจากการถูกครอบงำหรือคุกคามจากองค์กรใดองค์กรหนึ่ง

(อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2541: 25; เพ็ญภา จันทรแดง, 2552: 10) ซึ่งก็สอดคล้องกับทัศนะของอนุช อาภาภิรม (2545: 9) ที่กล่าวว่า นอกจากสื่อมวลชนจะถูกครอบงำจากบางองค์กรแล้ว สื่อมวลชนก็ถูกรัฐเข้ามาแทรกแซงในกระบวนการสื่อสารซึ่งมีหลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่ การยอมรับการให้ความรุนแรง และการกีดกันรวมทั้งกฎหมาย กระบวนยุติธรรม การโฆษณาชวนเชื่อ การสถาบันทางวัฒนธรรม เช่น ศาสนา การศึกษา เพื่อรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ จะเห็นได้ว่า แม้สังคมไทยจะมีไข่สังคมแบบคอมมิวนิสต์เหมือนโซเวียตตามทฤษฎีโซเวียตอำนาจเบ็ดเสร็จ (Soviet Totalitarian Theory) แต่ภาพที่เกิดขึ้นกลับพบว่า สื่อมวลชนไทยยังเป็นส่วนหนึ่งของกลไก ภาครัฐที่ยังถูกควบคุมทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองและไม่มีสิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้อย่างเต็มที่และเพียงพอ

การแทรกแซงเสรีภาพสื่อมวลชนของรัฐบาลทั้ง 2 ยุคข้างต้น กำลังสะท้อนให้เห็นถึงการต่อสู้ทางการเมืองโดยใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือสำคัญ โดยรัฐบาลอาจจะลืมหือตั้งใจลืมหือเลือกว่า แท้จริงแล้วสื่อมวลชน คือสื่อของคนเป็นจำนวนมาก มีไข่สื่อของรัฐบาลหรือคนของรัฐบาล แต่สิ่งที่รัฐบาลกำลังกระทำอยู่ในขณะนี้ก็คือ กำลังละเมิดสิทธิเสรีภาพของสื่ออย่างหนักหน่วง อีกทั้งยังละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการรับรู้ข่าวสารอีกด้วย ซึ่งตามความเห็นของจอม เพชรประดับ (2552: 2) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ความจริงแล้วการประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชน คือการต่อสู้กับความไม่ถูกต้อง สร้างความเป็นธรรม ปกป้องคุ้มครองและเรียกร้องสิทธิเสรีภาพในการพูดการแสดงออกของประชาชนแต่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนี้ "จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ" ของสื่อมวลชนกลับเริ่มเสื่อมถอยผ่อนคลายเป็นและเริ่มหมกมุ่นตัวลงไปเรื่อย ๆ อันเนื่องมาจากองค์กรสื่อมวลชนและบุคคลในวงการสื่อมวลชนได้เข้าสู่ยุคทุนนิยมซึ่งทำให้เกิดการคุกคามหรือการแทรกแซงได้ง่ายจากการความเห็นของจอม เพชรประดับกำลังสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจุบันนี้สื่อมวลชนยังมีได้ทำหน้าที่ของการเป็นผู้นำเสนอข่าวสารที่ดีพอ อันเนื่องมาจากการถูกจำกัดในเรื่องเสรีภาพในการนำเสนอข่าว และที่สำคัญยังไม่สามารถต้านทานอำนาจการแทรกแซงสื่อมวลชนจาก "รัฐ" ได้อย่างเข้มแข็งและหนักแน่นพอ หากจะวิเคราะห์ตามทฤษฎีรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) ก็จะพบว่า สื่อมวลชนไทยของเรา กำลังขาดขวัญกำลังใจในการทำงานค่อนข้างมาก ทำให้ไม่สามารถที่จะแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อ

ต่อสังคมได้อย่างเต็มที่ หากการแทรกแซงสื่อมวลชนจากรัฐด้วยวิธีการต่างๆ ยังปรากฏอยู่เช่นนี้ต่อไป สื่อมวลชนเองก็ยังไม่สามารถยึดหลัก "จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพหรือจริยธรรม" ให้เป็นแก่นแกนสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ที่ดีได้

สรุป

ผู้เขียนมองว่า ไม่ว่าจะยุคไหน สมัยไหนสื่อมวลชนก็ยังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างพื้นที่เพื่อแย้งชิงอำนาจหรือหวังผลทางการเมืองอยู่ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับว่า ผู้กุมอำนาจทางการเมืองนั้นจะสามารถแทรกแซงหรือครอบงำสื่อมวลชนได้มากน้อยเพียงใดอย่างไรในรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรก็ได้แทรกแซงสื่อมวลชนโดยทั่วไป โดยพยายามใช้ทั้งอำนาจในระบบและนอกระบบในการที่จะทำให้สื่อมวลชน นำเสนอข้อมูลที่พึงประสงค์ของรัฐบาลสู่สาธารณชนดังที่ได้ยกตัวอย่างไปแล้วข้างต้น และในทางเดียวกันรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะก็ยังคงปรากฏพฤติกรรมการแทรกแซงสื่อมวลชน โดยเฉพาะสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ในการที่จะให้สถานีนี้เป็นกระบอกเสียงให้กับรัฐบาลและทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐบาล โดยใช้อำนาจของนายกรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี แม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ได้มีข้อมบัญญัติเพื่อคุ้มครองสื่อมวลชนอยู่แล้วก็ตาม แต่เสรีภาพของสื่อมวลชนไทยก็ยังถูกแทรกแซงอย่างต่อเนื่อง ยิ่งไปกว่านั้น แม้ว่าจะในปัจจุบันนี้สื่อมวลชนจะมีการรวมตัวเป็นองค์กรต่างๆ เพื่อต่อต้านการแทรกแซงอยู่หลายองค์กรแล้วก็ตาม เช่น สมาคมผู้สื่อข่าวต่างๆ สมาพันธ์สื่อมวลชน สภาหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ฯลฯ แต่ สมาพันธ์และสมาคมดังกล่าวก็ยังไม่สามารถต่อต้านการแทรกแซงสื่อมวลชนจากอำนาจรัฐได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ดีพอเนื่องจากสื่อมวลชนต้องอยู่ภายใต้กลไกตลาดซึ่งต้องอาศัยทุนเข้ามาขับเคลื่อนอยู่ ดังนั้นผู้เขียนเสนอว่า ควรที่จะมีการตั้งสหภาพ สหพันธ์หรือชมรมเกี่ยวกับการต่อต้านการแทรกแซงสื่อมวลชนโดยตรงอย่างเป็นทางการสักองค์กรหนึ่งเพื่อที่จะคอยปกป้องดูแล และป้องกันการแทรกแซงสื่อมวลชนทุกแขนงจากรัฐหรือกลุ่มทุนให้เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริงต่อไป

บรรณานุกรม

- กฤษณ์ ทองเลิศ. 2540. **สื่อมวลชนการเมืองและวัฒนธรรม
องค์รวมแห่งสายสัมพันธ์ของวิถีชีวิต.** ม.ป.ท.
กาญจนา แก้วเทพ. 2547. **ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา
สื่อสารมวลชน.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
จอม เพชรประดับ. 22 กันยายน 2552. "ถึงเวลาหรือยังที่จะปฏิรูป
สื่อเพื่อสร้างสังคมสมานฉันท์." **มติชน:** 2.
ชำนานู จันทร์เรือง. 2552. "ไอ้เดี๋ย แก๊งก่อการร้ายเสื้อเหลือง
แทรกแซงสื่อ ชัดรัฐธรรมนูญ." เข้าถึงเมื่อ 4 ธันวาคม
2552 จาก <http://talk.mthai.com /topic/74719>
ณรงค์ เพชรประเสริฐ. 2546. **สื่อสารมวลชนบนเส้นทางทุนนิยม.**
กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพลส.
ธาม เขื้อสถาปนศิริ. 2552. "กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง :
อภิสิทธิ์ vs ทักษิณ ใครชนะ ใครแพ้ อย่างไร." เข้าถึงเมื่อ
4 ธันวาคม 2552 จาก [http://www.oknation.net/
blog/print.php?id=427809](http://www.oknation.net/
blog/print.php?id=427809)
นรินทร์ นำเจริญ. 2552. "ทฤษฎีพื้นฐานทางการสื่อสาร."
เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2552 จาก
[http://www.narinsite.com/knowledges/mc_406/
Presentation_02.ppt](http://www.narinsite.com/knowledges/mc_406/
Presentation_02.ppt)
เพ็ญภา จันทรแดง. 21 กันยายน 2552. "บทบาทของสื่อมวลชน
กับความเป็นจริงในปัจจุบัน." **มติชน:** 10.
มัลลิกา ผลอนันต์. 2552. "การสื่อสารมวลชน." เข้าถึงเมื่อ 21
ธันวาคม 2552 จาก [http://oneangell.multiply.com/
journal/item/84/84](http://oneangell.multiply.com/
journal/item/84/84)

- รจิตลักษณ์ แสงอุไร. 2548. **การสื่อสารของมนุษย์.** กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
"สองคน สองคม บนถนนธุรกิจการเมือง." 7 มิถุนายน 2547.
ประชาชาติธุรกิจ: 8.
สุदारัตน์ ดิษฐวรธนะ จันทราวัดนากุล. 2552. **สื่อมวลชน
กับสังคม.** ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
สุรพงษ์ โสณะเสถียร. 2534. **การสื่อสารกับการเมือง.** กรุงเทพฯ:
ประสิทธิ์ภัณฑ์ แอนด์ พรินติ้ง.
เหยี่ยวอาสา. 2552. "ล้อมกรอบ ตอน 1 รายงานพิเศษ : สื่อ
(ไม่) เสรีได้เงาระบอบทักษิณ." เข้าถึงเมื่อ 5 ธันวาคม
2552 จาก [http://www.weopenmind.com/board/
index.php?topic=226.0;wap2](http://www.weopenmind.com/board/
index.php?topic=226.0;wap2)
อนุช อภาภิรม. 2545. **การสื่อสารและการแสวงหาสื่อเพื่อ
สาธารณะในโลกยุคไร้พรมแดน.** กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์น
การพิมพ์.
อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. 2541. "แอลอดกรอบของเสรีภาพทาง
โทรทัศน์ ในโครงการสื่อสันติภาพคณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย." กรุงเทพฯ: การพิมพ์.
อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. 2544. **ระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทย
โครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบต่อ
สิทธิและเสรีภาพ.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ไอเคเนชั่น. 2552. "วิเคราะห์พลังของสื่อสาธารณะ." เข้าถึงเมื่อ
4 ธันวาคม 2552 จาก [http://www.oknation.net/
blog/print.php?id=440035](http://www.oknation.net/
blog/print.php?id=440035)

>> เพ็ญภา จันทรแดง

จบการศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ปัจจุบันทำงานในตำแหน่ง อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผลงานทางวิชาการ พัฒนาการบทบาทของก่านัน ผู้ใหญ่บ้านจากอดีตจนถึงปัจจุบัน